

Brigádní generál v. v. MUDr. Josef Hercz – veterán druhé světové války

PERSONÁLIE

* 11. srpna 1917

Narodil se 11. srpna 1917 na Slovensku na samotě Čalovka u obce Egres nedaleko Trebišova. V roce 1935 maturoval na československém státním reálném gymnáziu v Košicích a v témže roce zahájil studium medicíny v Praze. V roce 1939 se vrátil na Slovensko, kde byl odveden do armády Slovenského štátu. Z „rasových“ důvodů nastoupil jako „vojak pracovnej služby“ v Oremlazu u Žiliny a jak dnes říká: „S lopatou v pravé ruce jsem přísahal věrnost Slovenskému štátu“. Zde sloužil od ledna do května 1940, kdy byl dočasně z vojenské služby propuštěn. Když se vrátil domů, tak se dozvěděl, že jeho starší bratr Desider se dostal balkánskou cestou na Střední východ, kde se stal příslušníkem československého 11. pěšího praporu-Východního v Agami v Egyptě, jehož velitelem byl jmenován podplukovník Karel Klapálek.

Josef Hercz se rozhodl opustit svou vlast a 18. května 1940 společně s 300 emigranty, převážně staršími lidmi, ženami a dětmi z Československa, Rakouska a Polska nastoupil na vystěhovaleckou loď Pentscho. Podle původního plánu měla plavba po Dunaji trvat asi tři týdny, ale v Budapešti a jugoslávském Bezdanu nastoupili na loď další emigranti a došlo ke zpoždění.

Tak se stalo, že v deltě Dunaje v Sulině, kde na emigranty měla čekat větší zámořská loď již nikdo nečekal a přeplněný remorkér musel přeplout Černé moře přes Bospor do cařihradského přístavu, kde jim však nebylo dovoleno přistát. Proto loď pokračovala přes Dardanely do Egejského moře k ostrovu Lesbos do přístavu Mytilene, následně do přístavu v Pireu, a nakonec se ocitli v italském přístavu Stampaglia. Odsud loď pokračovala opět na širé moře, kde za silného vlnobití ztroskotala, ale naštěstí všem 508 emigrantům se podařilo dostat na neobydlený skalnatý ostrůvek Camilloni nedaleko ostrova Kréty.

„To vše se přihodilo,“ vzpomíná Josef Hercz, „8. října 1940, den před největším židovským svátkem Jom Kipur.“ Pět dobrovolníků, mezi nimi i Josef Hercz, se rozhodlo pro velmi nebezpečnou cestu v chatrném záchranném člunu, směrem k ostrovu Kréta. Po pěti vyčerpávajících dnech zahlédli letoun, dvouplošník, který jim ukázal směr, kde kotvilo 26 anglických válečných lodí. Na palubu je vzal torpédoborec Nubian a ztroskotanci byli nakonec zachráněni Italy a převezeni po devíti dnech na ostrov Rhodos. Později byli převezeni do jižní Itálie, kde je pak Američané osvobodili. Pět dobrovolníků odvezli Angličané do egyptského přístavu v Alexandrii. Byli vyslýcháni egyptskou přístavní policií a po týdenním věznění se o ocitli v židovské nemocnici, kde byli až do doby, než dostali cestovní pasy. Od veslování měl Josef Hercz zhnisanou ruku a musel být operován.

Čtyři ze člunu (ten pátý byl turecký námořník) vstoupili 18. května 1941 v Alexandrii do československého 11. pěšího praporu-Východního. Zde se Josef Hercz setkal se svým bratrem Desiderem. Po třítydenním výcviku v egyptském Agami u Alexandrie je Klapádkův 11. pěší prapor nasazen v západní poušti, odkud byl přes Suez a Palestinu přesunut do Sýrie a Libanonu, které ovládala kapitulantská francouzská vláda ve Vichy.

„Cílem bylo,“ vzpomíná generál Hercz, „vichysty odsud vyhnat, a to se podařilo za skromného přispění našeho pěšího praporu.“ Po ukončení bojů byla jednotka na dvou australských torpédoborcích přesunuta do Tobrúku. Vojín Josef Hercz tehdy sloužil u třetí čtyři poručíka Kleina patřící do třetí rotu jíž velel štábní kapitán Borský. Za činnost v Tobrúku obdržel první Československý válečný kříž 1939. Po osvobození Tobrúku byl odeslán s několika dalšími příslušníky praporu ke skotské jednotce lehkých protiletadlových dělostřelců na výcvik do Tobrúku a následně s 3. rotou k obraně nedalekého letiště El Adem. Při přesunu k obraně dalšího letiště na Sidi Rezegh došlo k převrácení terénního nákladního vozu převážejícího kuchyni a zásoby, v němž byl Josef Hercz a z pod hořícího vozidla byl zachráněn Angličany, kteří postupovali za kolonou. Se zlomenými žebry a dalšími zraněními byl převezen do polské polní nemocnice v Tobrúku, pak do Alexandrie, následovalo výcvikové středisko v Sidi Bišru u Alexandrie a odsud se vrátil zpět ke své jednotce.

Po návratu z Tobrúku se stal frekventantem druhého kurzu pro důstojníky pěchoty v záloze. Mezitím byl 11. pěší prapor-Východní přeorganizován na 200. lehký protiletadlový pluk, který pak plnil bojové úkoly v protiletadlové obraně přístavů v Bejrútu, Haifě a Tobrúku. Důstojnická škola byla přesunuta do Palestiny do blízkosti Haify. Josef Hercz byl vyslán do anglického kurzu kladení a odstraňování min, který probíhal nedaleko suezského průplavu.

Po ukončení bojů v severní Africe byla jednotka po šestitýdenní plavbě přesunuta 18. srpna 1943 do Anglie, do přístavu v Liverpoolu a stala se podstatnou součástí tvořící se československé samostatné obrněné brigády. Po vylodění v Normandii byl Josef Hercz jako rotný aspirant jmenován velitelem průzkumné čety u motopraporu v Birminghamu.

„Převážná část průzkumné čety byli mládenci,“ vzpomíná generál Hercz, „kteří pocházeli z nacisty obsazených Sudet, a kteří se dostali do zajetí Spojenců a přihlásili se do československé armády. Z Dunkerque jsem byl pro ně vyslán do Anglie, do našeho výcvikového střediska v Southend-on-See. Velel jsem 42. členné průzkumné četě s jedenácti obrněnými vozy Brenncariery. Po velkém úspěšném výpadu u Dunkerque 28. října 1944 následoval 5. listopadu druhý výpad, který byl méně zdařilý. Němci se o něm předem dozvěděli. Mou četou přikovala německá palba k zemi, několik mých kluků padlo.“

Josef Hercz byl za Dunkerque vyznamenán medailí Za chrabrost před nepřitelem a ke konci války druhým Československým válečným křížem 1939. V roce 2004, u příležitosti 60. výročí bitvy u Dunkerque, byl vyznamenán Řádem důstojníka čestné legie Francouzské republiky.

Po ukončení války byla celá brigáda přesunuta do osvobozené vlasti a motoprapor byl rozmístěn v okolí Nepomuku s velitelstvím na Zelené Hoře.

Po demobilizaci dokončil Josef Hercz studium medicíny v Praze a 24. května 1946 byl promován. 1. června 1946 nastoupil jako sekundární lékař na chirurgickém oddělení sanatoria Sanopz na Smíchově a od roku 1947 pracoval v nemocnici na Bulovce u profesora Knoblocha. Zde byl postupně starší sekundární lékař, pak ordinář pro traumatologii a konečně zástupcem přednosta chirurgické kliniky ILF /Institut pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů) ve funkci primáře. Na Bulovce pracoval až do důchodu a ve zdravotnictví celkem 45 let. V roce 1996 byl jmenován rytířem českého lékařského stavu.

Generál v. v. MUDr. Josef Hercz se oženil v roce 1947, má dvě dcery, obě jsou lékařky. Do hodnosti brigádního generála byl prezidentem republiky povýšen 8. května 2005.

Zeptal jsem se generála Josefa Hercze na to, které rozhodnutí považuje ve svém životě za nejdůležitější?

„Za největší záslužný čin ve svém životě považuji to, „odpověděl,“ že jsem se dobrovolně s dalšími čtyřmi spolucestujícími vydal v chatrném záchranném člunu pro pomoc směrem na Krétu. Nebýt toho, pravděpodobně by těch více než 500 ztroskotanců na neobydleném ostrůvku zemřelo žízní a hladem.“

Plk. v zál. Petr Majer

Použitá literatura:

Rytíř českého lékařského stavu. *Národní osvobození* 10. 12. 1996.